

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу Антонець Олени Володимирівни на тему: «Сонографічні параметри селезінки у практично здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку різних соматотипів», подану до захисту в спеціалізовану вчену раду Д 05.600.02 при Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.03.01 – нормальна анатомія

1. Актуальність обраної теми дисертації

Встановлення макрометричних характеристик окремих органів здорового організму людини є однією з основних задач анатомії людини, як науки. Розробка і впровадження до широкого використання в останні десятиріччя методів прижиттєвої візуалізації органів і тканин, таких як ультразвукова сонографія, комп'ютерно-резонансна томографія надали нових, більш широких можливостей розвитку і удосконалення існуючих знань з анатомії.

Селезінка характеризується доволі широкою варіабельністю розмірів і форми. Розміри селезінки можуть змінюватись не тільки внаслідок гіперплазії її тканини, але й залежать від її кровонаповнення. Тому, прижиттєве визначення розмірів селезінки здорової людини є дуже актуальним.

Враховуючи накопичений фактологічний матеріал стосовно будови, топографії, розмірів органів організму людини загалом подальше поглиблення знань з анатомії людини невід'ємно пов'язане з визначенням особливостей цих характеристик в окремих групах людей в залежності від віку, статі, конституціональних, етнічних особливостей тощо. Накопичуються дані щодо населення окремих країн, регіонів, областей і районів.

Впродовж останніх років такі дослідження почали виконувати і в Україні, а також в її регіонах. Необхідність виконання таких досліджень в повній мірі актуальна стосовно вікових і конституціональних особливостей морфометричних показників селезінки, як з точки зору фундаментальних морфологічних дисциплін, так і в практичному плані для підвищення

ефективності надання кваліфікованої медичної допомоги населенню.

Тому, актуальність представленої Антонець Оленою Володимирівною дисертаційної роботи «Сонографічні параметри селезінки у практично здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку різних соматотипів», її мети та поставлених завдань не викликають сумніву. Робота зареєстрована як ініціативна наукова тематика, що виконується у Вінницькому національному медичному університеті ім. М. І. Пирогова «Нормативні сонографічні параметри селезінки у здорових чоловіків та жінок різних соматотипів» (№ державної реєстрації: 0117U003114).

2. Ступінь обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна, повнота викладення в опублікованих працях.

Дисертаційна робота виконана на достатній кількості фактичного матеріалу – визначені антропометричні й соматотипологічні показники та розміри селезінки і діаметр селезінкової вени у 90 практично здорових чоловіків і 147 практично здорових жінок.

Під час виконання досліджень використані загальновизнані та апробовані методи антропометричних і соматотипологічних методів дослідження та високоінформативного методу ультразвукової сонографії для прижиттєвого визначення макроморфометричних показників селезінки і селезінкової вени. Засоби виміральної техніки, використанні в дослідженнях відповідали технічним вимогам і пройшли перевірку територіальним органом Держстандарту України. Результати досліджень ретельно математично оброблені відповідними методами математичного статистичного аналізу у ліцензійному програмному пакеті з використанням параметричних та непараметричних методів аналізу. Узагальнення та аналіз отриманих результатів проведено ґрунтовно з використанням посилань на наукові публікації в подібному напрямку інших дослідників. Положення і висновки дисертації логічні, обґрунтовані, відповідають меті і завданням дослідження, базуються на отриманому

фактичному матеріалі.

Безсумнівною є і наукова новизна отриманих результатів – дисертантом уперше встановлені межі довірчих інтервалів і процентильного розмаху сонографічних параметрів селезінки та селезінкової вени в практично здорових чоловіків і жінок Поділля першого зрілого віку загалом та різних конституціональних типів; уперше виявлені відмінності за цими показниками в групах осіб різної статі і соматотипу. Уперше встановлені та проаналізовані зв'язки морфометричних показників селезінки з антропометричними й соматотипологічними показниками даного контингенту осіб. Також уперше отримані регресійні моделі індивідуальних сонографічних морфометричних розмірів селезінки, характерних для здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку.

Результати досліджень повністю викладені у 17 наукових публікаціях, з яких 9 статей видані у рекомендованих наукових фахових журналах (2 статті – у виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз, у тому числі до бази Web of Science). Отримані деклараційний патент України на корисну модель та авторське свідоцтво на твір.

3. Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Отримані результати дисертаційного дослідження надають нових відомостей та доповнюють існуючі знання щодо морфометричних показників селезінки у здорових осіб та їх залежності від конституціональних показників людини. Результати досліджень впроваджені в лекційні курси та використовуються під час проведення практичних занять на кафедрах: анатомії людини Національного медичного університету імені О. О. Богомольця, анатомії людини Одеського національного медичного університету, анатомії людини ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», анатомії людини Вінницького національного медичного університету ім. М. І. Пирогова, нормальної анатомії Львівського національного медичного університету імені Данила Галицького.

Встановлені дисертанткою межі довірчих інтервалів морфометричних сонографічних параметрів селезінки в здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку та розроблені регресійні моделі визначення індивідуальних параметрів даних органів у залежності від особливостей показників будови тіла мають вагоме значення в практичній діяльності лікарів, насамперед – спеціалістів з ультразвукової діагностики.

4. Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень дисертації.

За структурою та оформленням дисертація та її автореферат відповідають «Основним вимогам до дисертацій та авторефератів дисертацій» Департаменту атестації кадрів вищої кваліфікації та ліцензування Міністерства освіти і науки України. Дисертаційна робота викладена українською мовою на 244 сторінках друкованого тексту, з яких 142 сторінки є основним заліковим текстом. Дисертація складається з анотації, змісту, вступу, огляду літератури, загальної методики й основних методів дослідження, трьох розділів власних досліджень, аналізу й узагальнення результатів дослідження, висновків, списку використаних джерел та п'яти додатків. В анотації, відповідно до існуючих вимог, українською та англійською мовами надані найбільш вагомні результати дослідження, виділена їх новизна, наведений список публікацій здобувача за темою дисертації.

Вступ викладений на 8 сторінках, містить усі необхідні складові: обґрунтування актуальності проблеми дисертації; зазначення зв'язку роботи з науковими програмами, темами; визначення мети дослідження, його завдань, об'єкту, предмету дослідження; перелік використаних методів дослідження з зазначенням мети їх застосування; формулювання наукової новизни та практичного значення отриманих результатів; зазначення особистого внеску здобувача; перелік наукових форумів, на яких були оприлюднені основні результати дисертації; відомості стосовно публікацій дисертанта за матеріалами дисертації та структури та обсягу дисертації.

Розділ 1 «Огляд літератури» викладений на 20 сторінках, складається з

двох підрозділів. У першому підрозділі дисертантка аналізує існуючі наукові дані стосовно клінічного значення та існуючих проблем прижиттєвої морфометрії селезінки людини. У другому підрозділі, на основі аналізу результатів досліджень вітчизняних та закордонних науковців, описані індивідуально-типологічні, вікові, статеві і конституціональні особливості селезінки інших вікових, або інших етнічних груп. Проведений аналітичний огляд літератури підтверджує актуальність мети дисертації та її завдань, аргументує необхідність встановлення макроморфометричних параметрів селезінки, характерних для здорових осіб та їх залежності від конституціональних характеристик організму.

Розділ 2 «Загальна методика й основні методи дослідження» викладений на 15 сторінках, містить два підрозділи, в яких авторкою ґрунтовно описані суб'єкти дослідження та застосовані методи дослідження, наведене рішення комітету з біоетики про відповідність проведених досліджень основним біоетичним нормам. Усі описані методи досліджень є загальновизнаними, необхідними і достатніми для досягнення визначених дисертантом мети і завдань дослідження. Розділ ілюстрований інформативними сонограмами, на яких зазначені виміри усіх морфометричних параметрів селезінки та діаметра селезінкової вени.

У трьох розділах дисертації надані отримані результати власних досліджень. Кожний з цих розділів завершується коротким висновком та містить перелік публікацій дисертанта за результатами досліджень, описаних у даному розділі.

Розділ 3 «Особливості сонографічних показників селезінки у чоловіків та жінок першого зрілого віку загалом та різних соматотипів» викладений на 17 сторінках, ілюстрований 18 рисунками. Дисертанткою наведені межі довірчих інтервалів морфометричних сонографічних показників селезінки в чоловіків і жінок загальних груп та процентильний розмах даних показників в чоловіків і жінок різних конституціональних типів, показані відмінності морфометричних показників селезінки і діаметра селезінкової вени між групами

осіб різної статі, між групами осіб однієї статі різних соматичних типів, між відповідними за соматотипом групами чоловіків і жінок.

Розділ 4 «Взаємозв'язки сонографічних показників селезінки з параметрами будови тіла чоловіків і жінок загалом та з різними соматотипами» викладений на 36 сторінках, складається з двох підрозділів. В даному розділі дисертанткою описані встановлені зв'язки між морфометричними сонографічними показниками селезінки та селезінкової вени і антропометричними показниками, показниками компонентного складу маси тіла, компонентами соматотипу в чоловіків і жінок загальних груп та в групах осіб різних конституціональних типів.

Розділ 5 «Моделювання розмірів і об'єму селезінки в залежності від антропометричних і соматотипологічних показників у осіб чоловічої та жіночої статі з різними соматотипами методом покрокового регресійного аналізу» викладений на 15 сторінках. В даному розділі надані й описані сформовані дисертанткою регресійні моделі для визначення характерних для чоловіків і жінок першого зрілого віку морфометричних сонографічних показників селезінки на основі урахування антропометричних показників конкретної особи. Усього представлено 9 регресійних рівнянь для чоловіків і 13 для жінок з коефіцієнтами детермінації більшими ніж 0,5. Тобто, показано, що величини, морфометричних показників селезінки, які змодельовані залежать від сумарного комплексу конституційних ознак організму більше, ніж на 50 %.

Розділ «Аналіз і узагальнення результатів досліджень» містить 32 сторінки. В цьому розділі отримані результати дослідження ретельно узагальнені, проаналізовані і піддані аргументованому обговоренню з посиланнями на результати досліджень інших авторів. Текст розділу проілюстрований трьома таблицями.

Отримані результати дослідження викладені у 7 висновках. Висновки дисертації відображують основний зміст роботи, обґрунтовані, логічні, відповідають визначеній меті та завданням дослідження.

Список використаних наукових літературних джерел містить 202 роботи,

(з яких 113 – кирилицею та 89 – латиницею).

У додатку А наведений список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію результатів дисертації; у додатках Б1-Б5 – акти впровадження результатів дослідження у навчальний процес та лекційні курси кафедр вищих медичних навчальних закладів України. У додатку В наведені таблиці цифрових значень та статистичної обробки отриманих результатів ехометричних параметрів селезінки в чоловіків і жінок першого зрілого віку загалом та різних соматотипів; додаток Г містить таблиці результатів кореляційного аналізу між морфометричними показниками селезінки та селезінкової вени і показниками тілобудови здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку загальних груп і груп різних за соматотипом.

Виходячи з викладеного можна дійти висновку, що дисертація побудована за класичною схемою, містить усі необхідні розділи і в цілому є завершеною науковою працею.

Зміст автореферату ідентичний основним положенням дисертації та відображає основний зміст роботи.

5. Рекомендації щодо подальшого використання результатів дисертації в практиці.

Результати дисертаційного дослідження рекомендуються для використання в науковій, навчальній та практичній діяльності морфологічних кафедр, кафедр терапевтичного профілю, кафедр радіології, променевої діагностики та променевої терапії вищих медичних навчальних закладів.

Межі довірчих інтервалів і процентильного розмаху морфометричних сонографічних показників селезінки в здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку, встановлені дисертанткою, та розроблені регресійні моделі визначення індивідуальних розмірів селезінки на основі урахування особливостей показників будови та компонентного складу маси тіла можуть бути рекомендовані для використання в практичній медицині для більш точної діагностики патологічних відхилень даних параметрів.

6. Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації.

Принципових недоліків і зауважень до змісту та оформлення дисертації немає. Серед недоліків, які не впливають на загальну позитивну оцінку роботи можна виділити:

1. У тексті розділу 3 дисертації у ряді випадків написано, що встановлені межі довірчих інтервалів певних показників у чоловіків і жінок без розподілу на соматотипи та різних соматотипів. У той же час, потрібно було б вказувати, що для загальних груп чоловіків або жінок встановлені межі довірчих інтервалів даного показника, а для груп різних за соматотипом осіб – процентильний розмах, як вірно написано в дисертації у короткому висновку до даного розділу.

2. На наш погляд, деякі висновки дисертації перевантажені цифровим матеріалом.

3. Текст дисертації містить поодинокі орфографічні та друкарські помилки, окремі невдалі стилістичні вислови (зокрема, на стор. 74 написано «довірчих інтервалів» замість «довірчих ...»; на стор. 72-73 «у жінок з мезоморфним соматотипом», «... з ендоморфним, ендо-мезоморфним ... соматотипами» - вірно було б «у жінок мезоморфного соматотипу», «... ендоморфного, ендо-мезоморфного ... соматотипів».

В порядку дискусії прошу відповісти на запитання:

1. Наскільки морфометричні показники селезінки, отримані сонографічним методом відповідають їх реальним значенням? Яка можлива похибка вимірювань?

2. Чи є відмінності в особливостях морфометричних показників селезінки осіб першого зрілого віку в залежності від соматотипів, отриманих Вами і особами юнацького віку різних соматичних типів за даними інших дослідників?

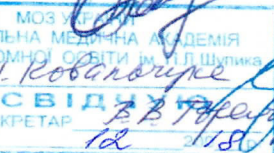
7. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Вважаю, що дисертаційна робота Антонець Олени Володимирівни на тему: «Сонографічні параметри селезінки у практично здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку різних соматотипів» є завершеним самостійним науковим дослідженням, яке містить нові науково обгрунтовані результати, що у сукупності вирішують конкретне наукове завдання встановлення морфометричних сонографічних показників селезінки та селезінкової вени в здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку, особливостей цих показників в залежності від конституціонального типу людини та зв'язків даних показників з показниками тілобудови. Отримані результати мають важливе теоретичне значення для анатомії людини, антропології та вагоме практичне значення для медицини і дозволять більш точно на ранніх етапах діагностувати хвороби та патологічні процеси, які призводять до змін морфометричних параметрів селезінки.

За актуальністю, об'ємом проведеного дослідження, теоретичним і практичним значенням, науковою новизною одержаних результатів дисертаційна робота Антонець Олени Володимирівни «Сонографічні параметри селезінки у практично здорових чоловіків і жінок першого зрілого віку різних соматотипів» відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня кандидата медичних наук, згідно п.11 «Порядку присудження наукових ступенів» Постанови Кабінету Міністрів України №567 від 24 липня 2013 року (зі змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів №656 від 19.08.2015 року, №1159 від 30.12.2015 року і №567 від 27.07.2016 року), а її автор заслуговує на присвоєння наукового ступеня кандидата медичних наук за спеціальністю 14.03.01 – нормальна анатомія.

Офіційний опонент:
начальник відділу моніторингу
якості діяльності

Національної медичної академії
післядипломної освіти імені П.Л. Шупика,
доктор медичних наук, доцент

О. І. Ковальчук